

Martyna Masłowska

Uniwersytet Zielonogórski

Poskramiać czy oswajać? Problem islamizacji Europy na przykładzie Hiszpanii

SŁOWA KLUCZOWE: islam, Muzułmanie, Hiszpania, religia

KEYWORDS: islam, Muslims, Spain, religion

Islam jest drugą co do wielkości religią po chrześcijaństwie. Być może dlatego w ostatnich latach można zaobserwować wzrost tematyki muzułmańskiej w mediach. Wpływa to na podjęcie próby zbadania i oceny różnych przejawów obecności muzułmanów w Europie. Negatywny wydźwięk informacji medialnych przyczynił się do nasilania niepokojących postaw wśród znacznej liczby Europejczyków, w szczególności chrześcijan, którzy w postępującym zjawisku islamizacji dostrzegają zagrożenie dla swej wolności i swobód religijnych. Wśród ludności europejskiej wzrasta niechęć i zarażeniem pełne obawy nastawienie wobec obecności muzułmanów na tym kontynencie¹. Islam postrzegany jest często jako religia pełna nienawiści i przemocy. Takie opinie wpływają na wytworzenie się stanowiska, że islam stanowi zagrożenie dla kontynentu europejskiego. Zgodnie z wynikami opublikowanymi przez Fundację Bertelsmanna, zagrożenie ze strony islamu dostrzega ponad połowa mieszkańców Hiszpanii. Obawy spowodowane wzrostem liczby muzułmanów w Europie Zachodniej wykazuje aż 60% Hiszpanów².

Je ne suis pas Charlie

Na ukształtowanie się negatywnych stanowisk wobec społeczności muzułmańskiej wpływają m.in. wydarzenia zainicjowane na początku XXI w. przez wyznawców islamu oraz konsekwentne wymaganie szacunku wobec ich wyznania. Wymienić należy tu

¹ *Zachód a świat islamu – zrozumieć Innego*, red. I. Kończak, M. Woźniak, Łódź 2012, s. 7-10.

² J. Schwertner, *Europejczycy boją się islamizacji*, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/europejczycy-boja-sie-islamizacji/3pnf4> [28.06.2015].

choćby zamachy terrorystyczne: w Nowym Jorku (11 września 2001 r.), w Madrycie (11 marca 2004 r.), w Londynie (7 i 21 lipca 2005 r.) i atak islamistów na redakcję tygodnika „Charlie Hebdo” (Paryż, 7 stycznia 2015 r.)³⁴. Zachód stał się ofiarą ideologii politycznej poprawności, która nakazuje bezwzględną tolerancję dla odmienności, sprzeciwia się jakiegokolwiek dyskryminacji, faworyzując w zasadzie mniejszości kosztem większości. W bardzo jaskrawy sposób było to widoczne podczas relacjonowania ostatnich zamachów w Paryżu przez mainstreamowe media. W przypadku zamachowców, dziennikarzom największych stacji przez gardło nie przeszło, że napastnikami są muzułmanie, którzy zabijają w imię fałszywego proroka⁵.

Najważniejszym celem publikacji było podjęcie debaty publicznej na temat krytyki islamu. W ramach solidarności karykatury Mahometa opublikowane zostały w prasie wielu krajów europejskich. Efektem tych działań okazał się sprzeciw strony muzułmańskiej, która uznała to za jawną obrazę uczuć religijnych, grożąc zamachami bombowymi i przeprowadzając liczne akcje protestacyjne. W kolejnym roku doszło do protestów muzułmanów wobec nagłośnionych w mediach kilku słów z obszernego wykładu papieża Benedykta XVI, wygłoszonego 12 września 2006 r. w Regensburgu⁶. Już na podstawie tych kilku przykładów można stwierdzić, że islam nie jest religią tolerancyjną, choć sami muzułmanie dążą do uzyskania akceptacji. Wyraźnie widać, że wszelkie przejawy krytycyzmu spotykają się z wrogą reakcją strony muzułmańskiej. Wobec tego zasadne wydaje się podjęcie „kwestii muzułmańskiej” i próby odpowiedzi na pytanie: jaki naprawdę jest islam?

Początki i ekspansja islamu

Islam jest ostatnią wielką religią uniwersalną, jedną z religii objawionych, kontynuującą tradycje religii żydowskiej i chrześcijańskiej. Islam w wąskim ujęciu to przede wszystkim wiara, której naczelnym dogmatem jest służba w imię jednego boga. Ściśle powiązane z naukami religijnymi jest prawo *szari'a*, które też stanowi część objawienia, a więc ma sankcję religijną. Warto zaznaczyć, że z religią w islamie łączy się etyka, czyli „moralność muzułmańska” – *ilm al-achlak*⁷.

³ E. Wilk, *Francja w żałobie*, „Newsweek” 2015, nr 26, 10.01.2013, s. 16-21.

⁴ R. Machnikowski, *Muzułmanie w Europie Zachodniej – między integracją a radykalizacją*, Warszawa 2010, s. 32.

⁵ <http://www.fronda.pl/a/dwa-sposoby-na-zatrzymanie-islam,46223.html> [12.07.2015].

⁶ A. Józwiak, *Islamizacja Europy Zachodniej na początku XXI wieku w kontekście chrześcijaństwa*, Łódź 2014, s. 3-4.

⁷ J. Bielawski, *Islam*, Warszawa 1980, s. 5-7.

Islam w szerszym tego słowa znaczeniu stanowi całą kulturę, cywilizację, państwo i prawo, należy do niego także historia muzułmańska, filozofia i sztuka. Tak więc zwłaszcza filozofia arabsko-muzułmańska oraz sztuka, a w szczególności architektura, noszą w sobie bardzo wyraźne piętno Koranu oraz sunny Proroka⁸.

Początki islamu sięgają VII w. i są związane z działalnością arabskiego kupca *Muhammada Ibn Abd Allaha*, którego muzułmanie czczą jako wielkiego proroka i założyciela swej religii. Samo słowo „islam” rozumiane jest jako podporządkowanie, poddanie się jednemu Bogu (Allahowi) w każdej dziedzinie życia: religii, gospodarce, polityce, kulturze. Natomiast termin „muzułmanin” (arab. *muslim*) określający wyznawcę islamu odnosi się do tego, kto poddaje się objawieniu Bożemu⁹. Można się spotkać z popularnym na Zachodzie terminem „mahometanie” stosowanym wobec zwolenników proroka – należy zaznaczyć, że jest on błędny, ponieważ muzułmanie nie czczą proroka Mahometa jako Boga, a jedynie jako pośrednika między Bogiem i ludźmi¹⁰.

Ojczyzną islamu jest Półwysep Arabski. Obszar ten w większości zamieszkiwany był przez szczepy pasterskie, koczownicze plemiona Beduinów. Większe ośrodki powstawały na szlaku handlowym, który prowadził z Arabii Południowej na obszary w regionie Morza Śródziemnego. Były to tereny bardzo zróżnicowane etnicznie. Oprócz plemion pogańskich obszary te zamieszkiwali chrześcijanie i wspólnoty żydowskie. Religia Arabów opierała się na oddawaniu czci siłom przyrody. Jednak poprzez napływ wyznawców chrześcijaństwa i judaizmu zaczęły rozwijać się ruchy monoteistyczne¹¹. Jedno z ważniejszych miast stanowiła Mekka, gdzie wraz z handlem i rzemiosłem rozwijało się życie religijne plemion arabskich. W Mekce w roku 571 urodził się prorok *Muhammad* (arab. wielce chwalony), zwany w literaturze europejskiej Mahometem. Wywodził się z wpływowego plemienia Kurajszytów¹². Źródła niewiele informują o dzieciństwie Mahometa. Wiadomo, że był kupcem. Dzięki podróżom do sąsiednich rejonów miał możliwość zetknięcia się z innymi kulturami oraz religiami monoteistycznymi: judaizmem i chrześcijaństwem¹³. Po zawarciu małżeństwa z bogatą wdową Chadidżą, Mahomet spędzał dużo czasu na modlitwie i przemyśleniach na górze Al-Hira w pobliżu Mekki. Właśnie w tym miejscu w 610 r. rozpoczęły się objawienia, które otrzymywał od anioła Gabriela. Zgodnie z jego przekazami, Mahomet miał głosić objawienie jedynego Boga wszystkim Arabom w ich własnym języku. Istotne wydaje się to, że pomimo powszechnego szacunku Mahomet początkowo nie zyskał

⁸ *Ibidem*, s. 7.

⁹ S. Braun, *Islam, powstanie – dzieje – historia*, Warszawa 2003, s. 9-10.

¹⁰ *Ibidem*, s. 26.

¹¹ E. Szymański, *Religie wczoraj i dziś*, Warszawa 1971, s. 461-466.

¹² *Leksykon religioznawczy*, red. W. Tyloch, Warszawa 1988, s. 92.

¹³ A. Scarabel, *Islam*, Kraków 2004, s. 24.

zwolenników głoszonego przez siebie orędzia. Zamożni kupcy widzieli w nowej nauce zagrożenie dla swoich struktur i przywilejów, dlatego jej wyznawcy wywodzili się z najniższych warstw społeczeństwa. Przedstawiciele zamożnych rodów uniemożliwiali dalszy rozwój religii. Skutkiem tych działań była tzw. *Hidżra* w 622 r. Wydarzenie to stanowi punkt zwrotny w życiu Mahometa. Rok ten uważany jest za oficjalny początek ery muzułmańskiej¹⁴.

Islam jako religia jest rygorystycznie monoteistyczny, nie dopuszcza więc pozoru politeizmu, istnieje jedynie Allah i nie ma żadnego innego bóstwa. Tak więc z perspektywy rygorystycznych muzułmanów, nawet chrześcijaństwo przez swój dogmat o Trójcy świętej ma elementy politeizmu¹⁵. Ponadto islam nie posiada instytucji kościoła oraz duchowieństwa, ponieważ w społeczności muzułmańskiej obrzędami zajmują się ludzie świeccy, którzy prowadzą życie rodzinne i społeczne, jak wszyscy inni wyznawcy tej religii. Islam zachęca do małżeństwa, a Koran poświęca wiele uwagi rodzinie i małżeństwu. W islamie nie wyodrębnia się podziału na strefę religijną i świecką, Koran stanowi zbiór najważniejszych elementów zarówno doktryny religijnej, jak i prawnej islamu. Początkowo treści Koranu przekazywane były ustnie. Poszczególne części zostały zebrane i uporządkowane rok po śmierci proroka, na polecenie kalifa Abu Bakra w 633 r. Koran składa się ze 114 rozdziałów (sur), podzielonych na 6226 wersetów – ustala obowiązki muzułmanina, dogmaty teologiczne oraz przepisy ceremonialne, obyczajowe i karne¹⁶. Ważny element islamu, zapisany w Koranie, stanowi *dżihad*, czyli święta wojna (arab. wysiłek, sumienność)¹⁷. Termin ten ma dwa znaczenia. Pierwsze odnosi się do podejmowania działań militarnych w celu nawracania niewiernych na islam. Natomiast drugie ujęcie dotyczy wierności Allahowi i prawu zawartemu w Koranie, poprzez walkę ze złem we własnej duszy, ze swymi złymi skłonnościami. A zatem *dżihad* może przybierać różne formy. Jego znaczenie religijne nie zawsze odpowiada znaczeniu świeckiemu. Zgodnie z istniejącą zasadą muzułmanów nie można ogłosić świętej wojny, a jedynie można do niej wzywać. Chodzi tu o przypadek zagrożenia religii muzułmańskiej ze strony zewnętrznej¹⁸.

Zwiększająca się liczba ludności muzułmańskiej na obszarze Europy Zachodniej w ostatnich 50 latach spowodowana jest procesami migracyjnymi¹⁹. Rozprzestrzenianie

¹⁴ K. Kościelniak, *Chrześcijaństwo w spotkaniu z innymi religiami*, Kraków 2002, s. 199.

¹⁵ J. Bielawski, *op. cit.*, s. 7.

¹⁶ E. Szymański, *Islam pierwotny*, [w:] *Zarys dziejów religii*, red. J. Keller, W. Kotański, W. Tyloch, B. Kupis, Warszawa 1986, s. 761.

¹⁷ E. Sakowicz, *Islam – dzieje, doktryna, fundamentalizm*, [w:] *Islam a chrześcijaństwo: konfrontacja czy dialog*, red. P. Słabek, Kraków 2006, s. 90.

¹⁸ M. Styszyński, *Terroryzm nie ma nic wspólnego z islamem*, „Teofil – Pismo Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Dominikanów” 2006, nr 2 (24), s. 52.

¹⁹ A. Nachmani, *Europe and Muslim minorities: aspects of conflict, attempts at accord*, Brighton 2010, s. 35.

się tego zjawiska w znacznym stopniu wpływa na ukształtowanie się społeczeństwa muzułmańskiego (*ummy*), a w konsekwencji na zakorzenianie się tej grupy w populacji europejskiej²⁰. Oprócz migracji zarobkowej, często nielegalnej, istotna dla dynamicznego rozwoju wspólnoty jest wysoka dzietność wśród tych rodzin. Napływ imigrantów z krajów muzułmańskich zapoczątkowany został w latach 60. XX w. i związany był z czynnikami ekonomicznymi oraz ogólną sytuacją gospodarczą państw zachodnioeuropejskich. Kraje muzułmańskie, m.in. Pakistan, Turcja, Algieria i Tunezja, stanowiły dla państw europejskich źródło taniej siły roboczej. Taka sytuacja przynosiła korzyści samym imigrantom, gdyż zdobyte przez nich środki materialne pozwalały utrzymać ich rodziny pozostające w ojczyźnie, ale i państwom europejskim, gdyż muzułmanie podejmowali się pracy, której nie chcieli wykonywać Europejczycy. Celem pozyskiwania pracowników z krajów postkolonialnych była ich pomoc w odbudowie powojennej gospodarki. Jednak po zakończeniu realizacji określonych zadań mieli oni powrócić do swych krajów rodzimych. Tymczasem korzystne warunki socjalne oferowane imigrantom przez kraje przyjmujące wywołały zwiększoną falę migracji po 1974 r., związane to było z napływem rodzin dotychczasowych robotników. Trzecia fala związana z przyjazdem nie tylko imigrantów, ale także uchodźców, rozpoczęła się na przełomie lat 80. i 90. XX w. Zjawisko to zostało wywołane względami zarobkowymi, jak i czynnikami humanitarnymi spowodowanymi konfliktami zbrojnymi w Somalii oraz na Półwyspie Bałkańskim. Kierunki migracji objęły szczególnie Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, a także Austrię, Hiszpanię, Belgię, Holandię i Włochy²¹. Muzułmanie zamieszkujący Europę stanowią ok. 5% populacji Unii Europejskiej. Mimo iż obecnie są mniejszością na tym kontynencie, według przewidywań ekspertów, i przy uwzględnieniu niskiego przyrostu naturalnego Europejczyków, w ciągu 35 lat odsetek ten może wzrosnąć do 20%. Zwłaszcza że zgodnie z analizami demograficznymi największą grupę wśród muzułmanów stanowią ludzie młodzi, co pozwala przypuszczać, że w 2050 r. wśród zamieszkujących Europę dzieci 1/3 będzie wyznawać islam²².

Bezwzględnym warunkiem wstępnym do konstruktywnej krytyki jest otwarta debata bez poprawnych politycznie wymagań. W porównaniu z pozostałą częścią Europy, z przykrością muszę stwierdzić, że Szwecja jest jednym z tych krajów, w których nie tylko wycisza się niezwykle ważne, ale także niewygodne sprawy. Wymusza się, pod przykrywką politycznej poprawności, zniekształconą debatę w przeciwieństwie do dyskusji toczących się we Francji, Niemczech, Holandii, Danii, a także w Norwegii, która jest bardziej otwarta, przyszłościowa i pozwala na kształtowanie własnej opinii.

²⁰ <http://www.euroislam.pl/index.php/2010/12/dzihad-po-hiszpansku/> [12.07.2015].

²¹ <http://tezeusz.pl/cms/tz/index.php?id=476> [12.07.2015].

²² A. Skowron-Nalborczyk, *Muzułmanie w Europie*, „Idziemy” 2013, nr 4, z dn. 27 stycznia 2013, s. 11.

Największe społeczności muzułmańskie zamieszkujące Hiszpanię nie składają się już tylko z osób, które urodziły bądź wychowały się poza granicami Europy, ale w coraz większym stopniu z tych, które urodziły się oraz wychowały poza Starym Kontynentem i przysługuje im pełnia praw obywatelskich²³. Innymi słowy, nie są to już dłużej muzułmanie-imigranci, ale w przeważającym stopniu muzułmanie-obywatele w pełni świadomi swoich praw obywatelskich oraz posiadający odpowiedni kapitał kulturowy, pozwalający im na efektywne egzekwowanie swoich praw, a także na aktywne włączanie się w rozmaite działania na forum publicznym. W przeciwieństwie do swoich rodziców przybyłych z różnych części świata nie marzą oni o powrocie w „rodzinne strony”, lecz swoje plany na przyszłość wiążą ściśle z Hiszpanią²⁴. Jednocześnie przemianie ulega religia, którą niejako otrzymali w spadku od swoich rodziców. Islam hiszpańskich obywateli, w przeciwieństwie do islamu imigrantów, to religia, która coraz wyraźniej zaznacza swoją obecność w sferze publicznej²⁵.

Szariat dla Hiszpanii?

W Hiszpanii mieszka ok. 1,7 mln muzułmanów. Według ostatnich badań demograficznych stanowią oni 3,6% populacji. W hiszpańskich miastach-enklawach na północy Afryki, jak Ceuta czy Melilla, liczba osób wyznających Islam przekracza 40%²⁶. Ostatnie oficjalne dane meldunkowe pochodzą z grudnia 2014 r. (według raportu z kwietnia 2015 r.), wynika z nich, że zdecydowana większość muzułmanów (1 163 000) to cudzoziemcy pochodzący głównie z Maroka, Algierii, Senegalu, Pakistanu i Nigerii. Ponad 560 tysięcy to Hiszpanie – dzieci z małżeństw mieszanych, ci, którzy przyjęli hiszpańskie obywatelstwo oraz nawróceni na islam. Szacuje się, że tych ostatnich jest ok. 20 tysięcy²⁷. Warto zaznaczyć, że powyższe statystyki były oparte na założeniu, że za muzułmanina uznaje się każdego, kto należy do tej grupy z urodzenia, ma pochodzenie muzułmańskie lub nosi imię i nazwisko, które wpisuje się w tę tradycję, niezależnie od osobistych przekonań religijnych²⁸.

²³ M.D. Barrett, *Concepts of Identity and the Islamitization of Europe: The Components of Growth and Radicalization of the Global Salafi Islamic Movement in Europe and Its Implications for the West*, Londyn 2008, s. 60.

²⁴ A. Wąs, *Islam w Europie. Czy obecność muzułmanów w Europie powinna zaskakiwać?*, Pieczęć 2007, s. 2.

²⁵ M.K. Nydell, *Understanding Arabs: a contemporary guide to Arab society*, Boston 2006, s. 132.

²⁶ <http://ndie.pl/muzulmanie-w-hiszpanii-startuja-po-raz-pierwszy-w-wyborach/> [21.07.2015].

²⁷ <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?id=50938&s=opoka#> [21.07.2015].

²⁸ M. Anwar, J. Blaschke, A. Sander, *State Policies Towards Muslim Minorities. Sweden*, Berlin 2004, s. 203-372.

Najwięcej muzułmanów żyje w Katalonii, Andaluzji, Madrycie, Walencji i Murcji. Za rządów premiera Zapatero, który był inicjatorem tzw. przymierza cywilizacji, projektu, o którym dzisiaj raczej nikt już nie pamięta, muzułmanie mieli wiele przywilejów, m.in. łatwiej dostawali pozwolenia na budowę meczetów, zaczęły działać arabskie kanały telewizyjne, w tym te finansowane przez Teheran bądź Arabię Saudyjską. Powstały islamskie partie polityczne, których obecne działania nie budzą entuzjazmu, gdyż nie ukrywają, że chcą w Hiszpanii wprowadzić Koran oraz prawo szariatu²⁹. Wprowadzenie szariatu ze względu na jego charakter, w większości sprzeczny z zachodnimi instytucjami prawnymi i tradycjami, nadal pozostaje kwestią sporną. Muzułmańskie prawo liczące ponad tysiąc lat nie jest dostosowane do współczesnych systemów politycznych. Mogłoby ono stanowić barierę w realizacji praw obywatelskich, m.in. wolności słowa. Dążenia muzułmanów negatywnie wpływają także na swobodne funkcjonowanie chrześcijan w społeczeństwie. Muzułmanie żądają tolerancji dla swojej religii i prawa do swobodnego jej wyznawania, w rzeczywistości przyczyniają się do eliminowania z życia publicznego symboli i wartości chrześcijańskich oraz wzmocnienia pozycji islamu³⁰.

Hiszpania staje się powoli głównym ośrodkiem radykalnego islamizmu w Europie. Niepokojące jest to, że w ostatnim czasie obserwuje się wzrost radykalnych poglądów wśród ludzi młodych. Mnożą się meczety i zjazdy fanatycznych salafitów, którzy głoszą świętą wojnę. Hiszpańskie służby specjalne wiedzą o co najmniej 100 meczetach rozsianych głównie w Katalonii, w których imamowie oficjalnie nawołują do dżihadu i sprawują coraz ściślejszą kontrolę ideologiczną i obyczajową nad lokalnymi społecznościami muzułmańskimi³¹. W ciągu ostatniego roku w całym kraju odbyło się dziesięć kongresów salafitów, jednego z najbardziej ortodoksyjnych i radykalnych odłamów islamu. Zaproszeni na nie uczeni z Jordanii, Egiptu, Kuwejtu, Arabii Saudyjskiej przypominali o konieczności powrotu do źródeł wiary przodków i tępienia odstępstw, przeciwstawiali się integracji z kulturą hiszpańską (i zachodnią w ogóle), wzywali do świętej wojny w imię Allaha, a nawet do ponownego opanowania przez islam krainy Al-Andalus (czyli Hiszpanii), gdzie islam panował przez kilka stuleci od podboju Półwyspu Iberyjskiego przez Arabów w początkach VIII w. Takie zjazdy odbyły się w Torredembarze, Rosas, Geltru, Vilanova, Balaguerze, Vic, w prowincjach Tarragona, Gerona, Barcelona, Lérida, a także w prowincji Vizcay w Kraju Basków oraz w Guadalajarze. Za każdym razem brało w nich udział po kilka tysięcy wiernych.

²⁹ <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/z-zycia-kosciola/art,17593,muzulmanie-w-hiszpanii-coraz-silniejszy.html> [21.07.2015].

³⁰ A. Józwiak, *op. cit.*, s. 33-35.

³¹ <http://info.wyborcza.pl/temat/wyborcza/maroka%C5%84skie+s%C5%82u%C5%BCby> [21.07.2015].

Podczas zgromadzeń zbierano też pieniądze na budowę kolejnych meczetów oraz krzewienie islamu w innych prowincjach³².

Wraz ze wzrostem radykalizmu obserwujemy zaostrzenie się dyskryminacji wobec wyznawców islamu w Hiszpanii. Szykany ze względu na religię lub światopogląd wpływają na populację muzułmańską, zwłaszcza w dziedzinie edukacji i zatrudnienia. Mają także negatywny wpływ na życie jego wyznawców, poprzez ich izolację, wykluczenie i stygmatyzację społeczną. Problem dotyczy w szczególności kobiet, które nie mogą korzystać z hidżazu, przez co rezygnują z edukacji³³. Stało się to motywem do podjęcia ogólnokrajowej debaty na temat konieczności regulacji, stosowania pełnej zasłony (burki lub nikabu) w miejscach publicznych³⁴.

Problem asymilacji

Wzrost populacji muzułmanów i wynikające z tego procesu przemiany demograficzne przyczyniają się do postawienia pytania: czy możliwa jest integracja między społecznościami Europejczyków i muzułmanów – tak różnymi pod względem religijnym, społecznym i kulturowym? Grupy te wykazują różne modele tożsamości narodowej, co może stanowić problem w uzyskaniu odpowiedzi. Model zachodni skupia się na podkreśleniu wspólnych praw i instytucji i znaczenia terytorium narodowego, podczas gdy model wschodni koncentruje się na pochodzeniu etnicznym i więzach kulturowych. W związku ze wzrastającą liczbą muzułmanów w zachodnim świecie zasadne wydaje się opracowanie planu działania na rzecz integracji. Według danych Unii Europejskiej, wskaźniki zatrudnienia dla obywateli spoza Unii są niższe niż wśród rdzennych mieszkańców, co wstrzymuje ich rozwój ekonomiczny i integrację. Najważniejszą przyczyną tego zjawiska jest brak zdolności językowych. Muzułmanie w Europie budują klasę niewykwalifikowanych robotników, którzy ze względu na różnice kulturowe izolują się od społeczeństwa kraju, w którym przebywają, co jest szczególnie widoczne w Szwecji, gdzie grupy muzułmańskie żyją w specyficznych, stworzonych przez siebie gettach³⁵.

Pojawia się także problem z określeniem swojej przynależności cywilizacyjnej kolejnych pokoleń imigrantów. Muzułmanie mają problem z dostosowaniem się do

³² http://wyborcza.pl/1,76842,8873599,Jihad_po_hiszpansku.html [21.07.2015].

³³ <https://www.es.amnesty.org/paises/espana/discriminacion-de-personas-musulmanas-en-europa/> [14.10.2015].

³⁴ Zakaz noszenia burki w budynkach komunalnych, La Vanguardia 14/06, artykuł dostępny w Internecie: <http://www.lavanguardia.com/ciudadanos/noticias/20100614/53946815918/tres-capitales-catalanas-prohiben-el-burka-en-edificios-municipales-barcelona-lleida-tarragona-ciu-p.html> [14.10.2015].

³⁵ M. Zawadzki, *W Europie istnieją strefy zamknięte tylko dla muzułmanów*, „Gazeta Wyborcza”, z dn. 20.01.2015, s. 12-15.

świeckiego modelu prowadzenia polityki w Europie. Doskonale widać to na przykładzie Szwecji i Hiszpanii – nie akceptują świata, w którym żyją. Muzułmanie urodzeni w Europie skupiają się na pozyskiwaniu praw do swobodnej egzystencji. Czynnikiem, które pozwalają im na realizację zamierzeń, są m.in. uzyskanie zatrudnienia, łatwość w zdobyciu zasiłku socjalnego i wolność słowa. Życie w Europie Zachodniej stanowi dla nich szansę dostępu do nowoczesnej edukacji, ale także szansę rozwoju ich religii poprzez budowę meczetów, tworzenie islamskich centrów i wprowadzanie nauki muzułmańskiej do szkół. W ostatnim czasie nagminnie wykorzystują te prawa w celu narzucenia „niewiernym” wyznawanych przez siebie zasad. W przeciwieństwie do społeczeństw europejskich są oni silnie związani ze swoją religią. Osiedlając się w otoczeniu europejskim, żyją według wartości islamu³⁶.

Innym czynnikiem mającym znaczenie w zwiększeniu się populacji muzułmańskiej na obszarze europejskim są konwersje na islam. Choć skala tego zjawiska jest niewielka, jego rola jest istotna ze względu na to, że osoby przyjmujące islam mają pełnię praw obywatelskich, co pozwala im na wykorzystanie tych przywilejów w szerszeniu islamu³⁷. Można śmiało stwierdzić, że islam ma korzystne warunki rozwoju na kontynencie europejskim, co widać w dynamice jego rozwoju. Jednak należy dodać, że ok. 30% Europejczyków wyraża niechęć wobec coraz bardziej zaznaczającej się obecności muzułmanów³⁸. Konieczne wydaje się zajęcie oficjalnego stanowiska wobec społeczności muzułmańskiej. Potrzeba także debat i spotkań, w czasie których obie strony będą znajdować rozwiązania, szanując stanowisko drugiej strony. Te czynniki zadecydują, czy muzułmanie podejmą próbę asymilacji pośród społeczności zachodnich, czy będą dążyli do egzekwowania własnych religijnych praw na terenach Europy Zachodniej³⁹.

Tematyka muzułmańska jest aktualnie bardzo popularna. Informacje przekazywane przez media są często nacechowane pejoratywnie. Ich głównym zamierzeniem jest zatrzymanie uwagi widza przez sprowadzenie zagadnień islamu do wyrwanych z kontekstu wydarzeń i schematów postrzegania jej wyznawców. Relacje ograniczają się do prezentacji aktów agresji ze strony muzułmanów, wyrażonej w organizowaniu demonstracji, protestów, a nawet ataków zbrojnych. Analiza zagadnień dotyczących nauki islamu oraz relacji między chrześcijanami a muzułmanami pozwoliła stwierdzić, że obie religie mają wiele cech wspólnych, należą do nich wiara w jedynego Boga, posłuszeństwo woli bożej czy przestrzeganie praktyk religijnych, dlatego istnieje możliwość przeprowadzenia dialogu w atmosferze przyjaźni. Warunkiem tego jest uwzględnienie wyznawanych przez obie strony wspólnych wartości, możliwe jest także porozumienie

³⁶ A. Józwick, *op. cit.*, s. 36-39.

³⁷ S.H. Nasr, *Idee i wartości islamu*, Warszawa 1988, s. 92-93.

³⁸ A. Józwick, *op. cit.*, s. 39-40.

³⁹ J. Danecki, *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 1997, s. 213.

w dążeniu do podobnych celów. Szczególnie dzisiaj, gdy w Europie Zachodniej coraz bardziej postępuje proces sekularyzacji i aprobaty liberalizmu światopoglądowego, muzułmanie wraz z chrześcijanami mogą podejmować wysiłki, by zajmować wspólne stanowisko wobec takich kwestii, jak: ochrona zdrowia, swoboda praktyk religijnych, aborcja czy eutanazja, a także zapobiegać eliminowaniu religii ze strefy publicznej. W zdecydowanej większości różnego rodzaju uprzedzenia i niechęci są spowodowane zawężeniem wiedzy o islamie do dżihadu i braku tolerancji muzułmanów wobec innych religii. Niewątpliwie wydarzenia ostatnich kilkunastu lat w znaczącym stopniu kształtują tego typu opinie wśród rdzennych mieszkańców Europy. Przykładem jest niechęć ludności europejskiej wobec zjawiska islamizacji, przejawiającego się we wzrastającej liczbie muzułmanów na tym kontynencie. Zmiany te są szczególnie dostrzegalne teraz, gdy przedstawiciele drugiego pokolenia imigrantów z krajów arabskich zaczęli osiągać pełnoletniość i zakładać nowe rodziny. Należy uwzględnić to, że religia ta ma takie samo prawo istnienia jak chrześcijaństwo, dlatego istotne jest akcentowanie wzajemnego szacunku przy podejmowaniu wszelkich kontaktów i rozwiązań. Wyznawcy islamu powinni jednak aprobować zasady obowiązujące w państwach, w których zamieszkali. Bez ich otwarcia na społeczeństwa Zachodu oraz szacunku dla tradycji europejskich procesy integracji nie będą możliwe.

Literatura

- Anwar M., Blaschke J., Sander A., *State Policies Towards Muslim Minorities. Sweden*, Berlin 2004.
- Barrett M.D., *Concepts of Identity and the Islamitization of Europe: The Components of Growth and Radicalization of the Global Salafi Islamic Movement in Europe and Its Implications for the West*, London 2008.
- Bielawski J., *Islam*, Warszawa 1980.
- Braun S., *Islam, powstanie – dzieje – historia*, Warszawa 2003.
- Danecki J., *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 1997.
- <http://info.wyborcza.pl/temat/wyborcza/maroka%C5%84skie+s%C5%82u%C5%BCby> [21.07.2015].
- <http://ndie.pl/muzulmanie-w-hispanii-startuja-po-raz-pierwszy-w-wyborach/> [21.07.2015].
- <http://tezeusz.pl/cms/tz/index.php?id=476> [12.07.2015].
- <http://www.deon.pl/religia/kosciol-i-swiat/z-zycia-kosciola/art,17593,muzulmanie-w-hispanii-coraz-silniejszy.html> [21.07.2015].
- <http://www.euroislam.pl/index.php/2010/12/dzihad-po-hiszpansku/> [12.07.2015].
- <http://www.frona.pl/a/dwa-sposoby-na-zatrzymanie-islam,46223.html> [12.07.2015].
- <http://www.lavanguardia.com/ciudadanos/noticias/20100614/53946815918/tres-capitales-catalanas-prohiben-el-burka-en-edificios-municipales-barcelona-lleida-tarragona-ciu-p.html> [14.10.2015].
- <http://www.opoka.org.pl/aktualnosci/news.php?id=50938&s=opoka#> [21.07.2015].
- http://wyborcza.pl/1,76842,8873599,Jihad_po_hiszpansku.html [21.07.2015].
- <https://www.es.amnesty.org/paises/espana/discriminacion-de-personas-musulmanas-en-europa/> [14.10.2015].
- Jóźwik A., *Islamizacja Europy Zachodniej na początku XXI wieku w kontekście chrześcijaństwa*, Łódź 2014.

- Kościelniak K., *Chrześcijaństwo w spotkaniu z innymi religiami*, Kraków 2002.
- Leksykon religioznawczy*, red. W. Tyloch, Warszawa 1988.
- Machnikowski R., *Muzułmanie w Europie Zachodniej – między integracją a radykalizacją*, Warszawa 2010.
- Nachmani A., *Europe and Muslim minorities: aspects of conflict, attempts at accord*, Brighton 2010.
- Nasr S.H., *Idee i wartości islamu*, Warszawa 1988.
- Nydell M.K., *Understanding Arabs: a contemporary guide to Arab society*, Boston 2006.
- Sakowicz E., *Islam – dzieje, doktryna, fundamentalizm*, [w:] *Islam a chrześcijaństwo: konfrontacja czy dialog*, red. P. Ślabek, Kraków 2006.
- Scarabel A., *Islam*, Kraków 2004.
- Schwertner J., *Europejczycy boją się islamizacji*, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/europejczycy-boja-sie-islamizacji/3pnf4> [28.06.2015].
- Skowron-Nalborczyk A., *Muzułmanie w Europie*, „Idziemy” nr 4/2013.
- Styszyński M., *Terroryzm nie ma nic wspólnego z islamem*, „Teofil. Pismo Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Dominikanów” 2006, nr 2 (24).
- Szymański E., *Islam pierwotny*, [w:] *Zarys dziejów religii*, red. J. Keller, W. Kotański, W. Tyloch, B. Kupis, Warszawa 1986.
- Szymański E., *Religie wczoraj i dziś*, Warszawa 1971.
- Wąs A., *Islam w Europie. Czy obecność muzułmanów w Europie powinna zaskakiwać?*, Pieniężno 2007.
- Wilk E., *Francja w żalobie*, „Newsweek” 26/2015, 10.01.13, Warszawa 2015.
- Zachód a świat islamu. Zrozumieć Innego*, red. I. Kończak, M. Woźniak, Łódź 2012.
- Zawadzki M., *W Europie istnieją strefy zamknięte tylko dla muzułmanów*, „Gazeta Wyborcza”, 20.01.2015.

**Poskramiać czy oswajać?
Problem islamizacji Europy na przykładzie Hiszpanii**

STRESZCZENIE

W artykule omówiono problem islamizacji Europy, opierając się na doświadczeniach hiszpańskich. Celem było ukazanie dążenia społeczności muzułmańskiej do wdrożenia w Hiszpanii prawa szaria-tu. Ścisłe obrzędy i przepisy islamu są nałożone na wszystkich wyznawców i mają wpływ na każdą dziedzinę ich życia. Proces ten jest coraz bardziej widoczny w Hiszpanii ze względu na alarmujące informacje o wzroście demograficznym ludności muzułmańskiej, a w konsekwencji podejmowanie przez tę społeczność wysiłków w celu uzyskania tolerancji i oficjalnego uznania tej religii. Powoduje to konieczność kształtowania w Hiszpanii nowych strategii i działań politycznych.

**Tame or domesticate?
The problem of islamization of Europe on the example of Spain**

ABSTRACT

The article discusses the problem of islamization of Europe based on the Spanish experience. The aim was to show the aspirations of the Muslim community in Spain to implement Sharia law. Strict rituals and rules of Islam are imposed on all believers and affect every aspect of their lives. This process is becoming more visible in Spain, due to the alarming information on the demographic growth of the Muslim population, and consequently making community's efforts to achieve tolerance and official recognition of this religion. This necessitates the development of new strategies in Spain and political action.